

A Meta-study of Research Published in the Management and Development Process Quarterly

Ali Shariatnejad¹ Assistant Professor, Department of Business Administration, Faculty of Management and Economics, Lorestan University, Khoramabad, Iran. (Corresponding Author)

Ali Omid² Ph. D. , Department of Public Administration, Organizational Behavior, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

Received: 09/Nov/2024 | Accepted: 11/Sep/2024

Abstract

Objective: One of the challenges in management research relates to management research methodology. Understanding this issue will help to develop managerial knowledge. In this research, we have reviewed the Management and Development Process Quarterly (published by the Institute of Management and Planning Studies).

Methodology: In terms of purpose, this research was of applied type and in terms of methodology it was qualitative using content analysis. The statistical population was 264 articles published in the quarterly for ten years between 2013 and 2024. The ten indicators considered in this study included the number of articles published each year, the field of study of the corresponding author and the number of authors, research methods, research approaches, data collection tools, sampling methods, data analysis methods, articles extracted from doctoral theses, thematic contribution of the articles, and geographical distribution.

Findings: Results show the areas covered in the articles and the number of cases for each area are as follow: development process (45 cases), development of macro systems regulation (20 cases), governance (22 cases), administrative structures (16 cases), public administration (138 cases), applied researches (224 cases), applied-exploratory articles (5 cases), quantitative approach (130 cases), structural equation modeling method in quantitative approach (52 cases), content analysis in qualitative approach (49 cases), grounded theory (28 cases) data collection method through questionnaires (157 cases), simple random sampling method (44 cases), purposive non-probability method (77 cases).

Keywords: Public Administration; Meta-Study; Meta-Method; Research Articles; Management and Development Process Journal.

1. shariat.al@lu.ac.ir

2. a-omidi@farabi.tums.ac.ir

عنوان مقاله: فرامطالعه پژوهش‌های فصلنامه فرایند مدیریت و

توسعه

علی شریعت‌نژاد^۱، علی امید^۲

مقاله پژوهشی

دریافت: ۱۴۰۳/۰۶/۲۱

پذیرش: ۱۴۰۳/۰۸/۱۹

چکیده:

هدف: یکی از چالش‌های حوزه پژوهش مدیریت، چالش روش‌شناسی پژوهش‌های مدیریتی است. فهم و شناخت این موضوع، به توسعه دانش مدیریتی، کمک شایانی خواهد کرد. در این پژوهش، به بررسی فصلنامه فرایند مدیریت و توسعه (متعلق به موسسه عالی آموزش و پژوهش برنامه‌ریزی) پرداخته شده است.

روش پژوهش: این پژوهش کمی و توصیفی است. جامعه آماری این پژوهش، تمامی مقالات فصلنامه فرایند مدیریت و توسعه است که در بازه زمانی ۱۳۹۳ الی ۱۴۰۲ به مدت ده سال، چاپ شده است. تعداد ۲۶۴ مقاله، از نظر ۱۰ شاخص؛ تعداد مقالات چاپ شده در هر سال، رشته تحصیلی نویسنده مسئول، و تعداد نویسندگان، روش پژوهش، رویکرد پژوهش، ابزار جمع‌آوری داده‌ها، روش‌های نمونه‌گیری، روش تحلیل داده‌ها، مقالات مستخرج شده از رساله‌های دکتری، سهم موضوعی آثار، و پراکندگی جغرافیایی، مورد بررسی قرار گرفت.

یافته‌های پژوهش: پژوهش‌های این فصلنامه، بیشتر در موضوعات مربوط به فرایند توسعه (۴۵ مورد) است. همچنین مقاله‌هایی در حوزه توسعه، تنظیم نظام‌های کلان (۲۰ مورد)، حاکمیت (۲۲ مورد) و ساختارهای اداری (۱۶ مورد) نگاشته شده‌اند. پژوهشگران رشته مدیریت دولتی (۱۳۸ مورد) سهم قابل توجهی در چاپ مقالات در حوزه‌های مختلف مورد نظر نشریه مذکور را، داشته‌اند. همچنین، بیشتر پژوهش‌ها، به‌صورت کاربردی (۲۲۴ مورد) و کمترین نوع کاربردی - اکتشافی (۵ مورد) و با رویکرد کمی (۱۳۰ مورد) و در بخش کمی، بیشتر از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری (۵۲ مورد)، و در بخش کیفی، از تحلیل محتوا (۴۹ مورد) و داده بنیاد (۲۸ مورد) انجام شده‌اند. همچنین، روش گردآوری داده‌ها، بیشتر از طریق پرسش‌نامه (۱۵۷ مورد) بوده است. روش‌های نمونه‌گیری ارجح در مقاله‌ها، تصادفی ساده (۴۴ مورد) و غیراحتمالی (نوع هدفمند، ۷۷ مورد) بوده است.

کلیدواژه‌ها: مدیریت دولتی، فرامطالعه، فرا روش، مقالات پژوهشی،

نشریه فرایند مدیریت و توسعه.

فرایند مدیریت و توسعه

پیاپی ۱۳۱ - صص: ۱۹۵-۱۶۱
دوره ۳۸ - بهار ۱۴۰۴ - شماره ۱
DOI: 10.52547/jmdp.38.1.161

۱. استادیار، گروه مدیریت بازرگانی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران (نویسنده مسئول).
shariat.al@lu.ac.ir

۲. دکتری، گروه مدیریت دولتی، گرایش رفتار سازمانی، دانشگاه علوم پزشکی خدمات بهداشتی درمانی تهران، تهران، ایران.
a-omidi@farabi.tums.ac.ir

هربرت سایمون^۱ (۱۹۷۹) معتقد است که مدیریت، حیاتی‌ترین عامل توسعه اقتصادی و اجتماعی، هست. بسیاری از اندیشمندان توسعه، مدیریت را مهمترین رکن پیشرفت جوامع می‌دانند. در نتیجه مطالعه، در خصوص روش‌های پژوهش، در حوزه‌های رشته مدیریت، بسیار حائز اهمیت است. یکی از حوزه‌های مهم این رشته، مدیریت دولتی است. مدیریت دولتی، یک حوزه چندوجهی است که شامل مطالعه و تمرین فعالیت‌های دولتی و مدیریت امور عمومی می‌شود. این رشته، شامل رشته‌های مختلفی، از جمله علوم سیاسی، اقتصاد و جامعه‌شناسی است، و بر حکومت، از طریق مدیریت، تمرکز دارد (Peterset & Thynne, 2022). مدیریت دولتی، مسئول توسعه و ارائه خدمات عمومی ضروری، مانند امنیت عمومی، رفاه اجتماعی و آموزش است (Theodoulou & Roy, 2016)، که متأسفانه امروزه، کیفیت خدمات عمومی ارائه‌شده در دولت، و بخش عمومی کشور، به قدری ناامیدکننده است که استمرار رویه‌های موجود، برای مردم، امکان‌پذیر نیست (Rahnavaard & Mohebbi, 2016). برخی نظریه‌پردازان، عقیده دارند رشته مدیریت دولتی، از حیث روش‌شناسی، در مقایسه با سایر رشته‌ها، رشد و تکامل مطلوبی نداشته است (Raadschelder & Lee, 2011). تنوع موضوعات قابل بحث، در چارچوب رشته اداره امور عمومی، به حدی زیاد و وسیع می‌شود، که گویا اساس و بنیان رشته، گسسته شده است و هر مساله یا مشکلی، در آن مجال بحث پیدا می‌کند (Raadschelders, 1999). بحث‌ها و چالش‌های بسیاری، برای پژوهشگران، و دانشجویان رشته مدیریت دولتی وجود دارد که برخی از آنها، عبارتند از: آیا رشته مدیریت دولتی، گرایشی فرعی است؟ یا اینکه به عنوان رشته‌ای مستقل، محسوب می‌شود؟ اگر رشته‌ای مستقل است، محتوای آن چیست؟ چگونه می‌توان، نتایج پژوهش‌های انجام شده در این حوزه را به صورت منسجم و یکپارچه درآورد؟ (Safa & Mehrzadeh, 2023). مطالعه مدیریت دولتی، اهداف متعددی را از جمله آماده‌سازی افراد، برای مشاغل، در خدمات عمومی و اجرای سیاست‌های عمومی، دنبال می‌کند (Prizzia, 2001). ضعف در سیستم مدیریتی سازمان‌های دولتی در ایران، آنها را درگیر پدیده‌ای، به نام سیاه چاله سازمانی، کرده است، سیاه چاله سازمانی، محلی در سازمان است که بازیگران آن، اختیارات خود را، برای تامین منافع گروهی، به کار می‌گیرند و نتیجه آن، اتلاف منابع و انرژی سازمان، نقض قوانین و مقررات، آسیب‌رسانی، و تخریب تدریجی زیرسیستم‌های سازمانی است (Rahnavaard, Ezzatabadipour & Zahedi, 2022)؛ بنابراین هدف از مطالعه و پژوهش،

1. Simon

در بخش دولتی، این است که نسل جدیدی از متخصصان مدیریت دولتی، با شایستگی‌های همسو با نیازهای حاکمیت عمومی، ایجاد شود (Derun, 2022). شتاب‌زدگی در به‌کارگیری روش پژوهش آثار قبلی، و انتخاب روش پژوهش نادرست، سبب بروز خطا می‌شود، بدین معنی که گاهی اوقات، به عنوان مثال، با استفاده نادرست از روش پژوهش کمی، مفهومی به صورت اشتباه، اثبات می‌شود که این خطا در بلندمدت، آثار زیان‌باری را به دنبال خواهد داشت. موضوع‌های گفته شده، تا آنجا پیش رفته که بسیاری از پژوهشگران این حوزه، با وجود نگارش مقاله، در مجلات مدیریت دولتی، در سایر حوزه‌ها، اعم از جامعه‌شناسی، رفتار سازمانی، علوم سیاسی، مطالعات شهری و غیره نیز، به ارائه مقاله پرداخته‌اند، و این مسئله، موجب شده است که مقاله‌ها، و دستاوردهای علمی پژوهشگران مدیریت دولتی، در مقایسه با پژوهش‌های سایر علوم، ناچیز جلوه کند (Van de Walle & Van Delft, 2015). یکی از راه‌های غلبه بر مشکلات یاد شده به‌کارگیری روش داده‌کاوی در متون علمی است.

تحلیل و بررسی آنچه در مجلات یک رشته علمی، چاپ می‌شود، به ما در درک بهتر موضوع‌ها و مسئولیت‌های آن رشته، کمک می‌کند و می‌توانیم با نگاه، به گذشته و تحلیل پژوهش‌های صورت گرفته، مسیر مورد انتظار، در آینده را ترسیم کنیم. مجله‌ها، نماذ بارز تحولات علمی هستند، و از مشخصه‌های اصلی ورود یک نظام اجتماعی، به دوره توسعه‌یافتگی، تلقی می‌شوند. بنابراین، با بررسی تحول نشریه‌های کلیدی یک حوزه تخصصی، می‌توان سیر یک رشته را، در جامعه علمی مورد نظر، ترسیم کرد (Sugimoto & Robbin, 2017).

در چشم‌انداز دائماً در حال تحول حکمرانی، مدیریت دولتی، با چالش‌های بی‌سابقه‌ای، مواجه است که نیازمند راه‌حل‌های نوآورانه است. در این پژوهش نیز، سعی شده است با تحلیل عمیق پژوهش‌های انجام گرفته، راه‌حل‌هایی نوین، در پیش پای مدیران، قرار دهد.

نشریه فرایند مدیریت و توسعه، یکی از نشریه‌های معتبر و مطرح، در رشته مدیریت دولتی است؛ بنابراین، تحلیل محتوای مقالات این نشریه، حائز اهمیت فراوانی است. پژوهش‌های متعددی، در دو حوزه مدیریت دولتی و اداره امور توسعه، در چند سال اخیر، به صورت مقالات علمی در مجلات مختلف فارسی، تدوین شده است، که یکی از تخصصی‌ترین و مهم‌ترین مجلات، همین فصلنامه فرایند مدیریت و توسعه است که آخرین یافته‌های علمی مرتبط با حوزه‌های مدیریت دولتی را، پوشش داده و هدف از آن، ارتقای سطح علمی متخصصان حوزه مدیریت، و آشنایی خبرگان سازمانی، با جدیدترین دستاوردها، و یافته‌های علمی مرتبط با حوزه‌های مدیریت دولتی است. با بررسی انجام شده، می‌توان نتیجه گرفت که در تمامی حوزه‌های علمی، ضعف‌هایی در

روش‌شناسی پژوهش‌ها، وجود دارد و پژوهشگران، با بررسی روش پژوهش مقالات، به دنبال توسعه در این زمینه و کاهش ایرادها در پژوهش‌های آتی، هستند. همچنین در اکثر مقالات، از رویکرد کمی، با روش معادلات ساختاری، و برای گردآوری داده‌ها، از پرسش‌نامه استفاده نموده‌اند که دلیل آن، این است که نتایج پژوهش‌ها، بیشتر کمی، و به صورت آماری است. شایان ذکر است، جهت تحلیل محتوا در پژوهش حاضر، با توجه به فقدان چارچوب کامل، از چارچوب ترکیبی - ابداعی استفاده شده است. البته عوامل مهمی که در این مقاله، در نظر گرفته شده است، در بیشتر موارد، با کمک چارچوب مورد استفاده، در پژوهش‌های قبل صورت گرفته است؛ و در واقع، اعتبار آن‌ها در پژوهش‌های قبلی، آزمون شده است. در این پژوهش، هدف، بررسی رشد و تکامل این نوع مطالعات، از منظر روش‌شناسی است. این پژوهش، به بررسی سابقه انتشار ۱۰ ساله مقاله، از فصلنامه فرایند مدیریت و توسعه پرداخته است. به طور خلاصه این پژوهش، به دنبال این پرسش است که وضعیت پژوهش‌های فصلنامه فرایند مدیریت و توسعه، از منظر تنوع روش‌شناسی، در دو حوزه مدیریت دولتی و اداره امور توسعه، چگونه است؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

مدیریت دولتی

مدیریت دولتی یک حوزه گسترده و متنوع است که، حاوی عناصر علوم سیاسی، اقتصاد، حقوق، جامعه‌شناسی، اخلاق، و بسیاری از رشته‌های دیگر است، و در عین حال شامل موضوعات، و رویکردهای متمایز، برای مدیریت دولتی است (Peters & thynne, 2022). این رشته، بر درک فرایندها و رویه‌های اداری، برای اجرای خط‌مشی عمومی تأکید دارد (Wengert, 2022). مدیریت دولتی به مطالعه اقدامات، و فعالیت‌های دولت‌ها، می‌پردازد. هدف مدیریت دولتی، مطالعه فعالیت‌ها و اقدامات کارکنان بخش دولتی، به انضمام ساختارها، روابط و نهادهایی است که این اقدامات، از طریق آنها، صورت می‌پذیرد. مدیریت دولتی، به منزله حوزه‌ای علمی، به دنبال مطالعه چیرستی، چگونگی و چرایی اداره دولت هست (Tahmasebi, 2021). مدیریت دولتی، تعاریف متعددی دارد، برخی از اندیشمندان، ادعا کرده‌اند که مدیریت دولتی، بخشی از مدیریت است، و نظریه مناسب به منظور بررسی و مطالعه آن، نظریه مدیریت عمومی است (Rahnavaard & Mohebbi, 2016). والدو^۱ (۱۹۸۵) معتقد است که مدیریت دولتی، نوعی حرفه است و از رشته‌های مختلف و دیدگاه‌های

1. Waldo

گوناگون، نشست می‌گیرد. دنهارت^۱ (۱۹۸۴) مدعی است که در تعریف مدیریت دولتی، باید بر سازمان‌های دولتی، تمرکز شود نه مدیریت نهادهای دولتی. به عبارت دیگر، باید مدیریت دولتی را، به عنوان فرایند نگاه کرد، نه فعالیتی که درون یک مؤسسه دولتی، رخ می‌دهد. در نتیجه، دنهارت مدیریت دولتی را، به مدیریت تغییر، در پیگیری ارزش‌های اجتماعی مورد توافق عمومی، تعریف می‌کند.

مدیریت دولتی، دارای پیشینه‌ای طولانی است، که به‌منزله یک حوزه مطالعاتی و عملیاتی، ریشه در دوران نخست تمدن بشری دارد و قدمت آن، به قدمت تمدن بشری برمی‌گردد. بر این اساس، تجارب اداری تمدن‌های باستانی، از جمله مصری‌ها، در توسعه طب و علم پزشکی، بابلی‌ها در ثبت و گزارش‌دهی اداری، چینی‌ها در ساخت پروژۀ دیوار بزرگ چین، شواهد تاریخی محسوب می‌شوند که نشان‌دهنده تأیید مطالب فوق هستند (Farazmand, 1996). اگر چه در این تمدن‌ها، اداره حکومت و مدیریت سازمان‌ها، و نهادهای دولتی، به صورت علمی انجام نشده است، اما ریشه‌های شکل‌گیری مدیریت دولتی امروزی را، می‌توان در این تمدن، یافت. رشته مدیریت دولتی، با این موضوع، روبرو است که چگونه دولت‌ها، سازمان‌هایی از افراد را به وجود می‌آورد و آنان را، برای اجرای برنامه‌های دولتی، هدایت، و همچنین بر عملکرد، و نتایج آنها، نظارت می‌نمایند. به همین منظور، مدیریت، در بخش دولتی در برگیرنده برنامه‌ریزی، بودجه‌بندی، هدایت، نظارت و ارزیابی عملکرد است (Lane, 2005). مدیریت دولتی، از نظر معناشناسی، ترکیبی از دو کلمه اداره، به معنی خدمت کردن؛ و انجام دادن کار، و عمومی به معنی امور عمومی شهروندان است. اداره امور دولتی، رشته‌ای است که به رشته‌های دیگر، همچون جامعه‌شناسی، اقتصاد و روان‌شناسی، وابستگی فوق‌العاده‌ای دارد؛ بنابراین، دامنه موضوعات پژوهشی این رشته، وسیع بوده و به همین دلیل، دانش مدیریت دولتی، از توانایی بالقوه، در حل مسائل جامعه، برخوردار است (Imani, Abdollahzadeh & Pour Ezzat, 2018). تعریف مدیریت دولتی، تا به امروز کاری سخت و دشوار بوده است (Waldo, 1955). نویسنده مذکور، عنوان می‌کند که اغلب جملاتی که به منظور تعریف مدیریت دولتی، ارائه شده‌اند، به جای آنکه ذهن را روشن کنند، موجب ابهام و سردرگمی گشته‌اند. این مساله، از آنجا ناشی می‌شود، که فعالیت‌ها، وظایف و اقدامات دولت‌ها، بسیار وسیع، و در برخی موارد، نامشخص و مبهم است. از این‌رو، تعریف مدیریت دولتی، برای اندیشمندان سبب اختلاف نظر بسیار شده است. جانسون^۲ (۲۰۱۵) معتقد است باید مدیریت دولتی، به معنی ترتیبات سازمانی، و رویه‌ای رسمی است که، تحت آن، کارمندان دولتی، با به‌کارگیری و ارائه مشاوره، در سیاست و مدیریت منابع، مشغول به خدمات‌رسانی، به عموم هستند. مقاله وودرو ویلسون^۳ تحت عنوان مطالعه اداره را می‌توان،

1. Denhart
2. Johnston
3. Woodrow Wilson

سرآغاز پیدایش، و ظهور رشته مدیریت دولتی، دانست. دوايت والدو، آن را نقطه شروع مطالعه آگاهانه مدیریت دولتی، در آمریکا معرفی می کند (Waldo, 1955). وی عنوان می کند، که اداره، نمایان ترین و آشکارترین، بخش حکومت است؛ اداره، حکومت در عرصه عمل، و متمرکز بر حوزه های اجرایی وظایف حکومت است. هدف آموزش مدیریت دولتی مدرن، ارائه دانش عملی، از تکنیک های مدیریت معاصر، اصلاحات، و مسائل در هر دو بخش دولتی و خصوصی است (Prizzia, 2001).

مدیریت دولتی، نقش مهمی در اداره جوامع و رسیدگی، به چالش های پیچیده، ایفا می کند (Lambert, Deyganto & Badamasi, 2024). این امر، شامل سازماندهی فعالیت ها، طراحی مؤسسات و اجرای سیاست ها، برای اداره مؤثر جوامع است (Huque, 1996)، با این حال، رویکردهای سنتی با چالش هایی، مانند ناکارآمدی های بوروکراتیک، و مقاومت در برابر تغییر، مواجه هستند. برای احیای مدیریت دولتی، راه حل های تحول آفرین، مانند مدیریت چابک، تصمیم گیری مبتنی بر داده و تحول دیجیتال، پیشنهاد شده است (Lambert et al., 2024). هدف این راه حل ها، افزایش اثربخشی، پاسخگویی و توانایی مقابله با چالش های نوظهور است که منجر به آینده ای فراگیرتر و نوآورانه تر، برای مدیریت دولتی می شود (Lambert et al., 2024).

سیر تطور دانش های بشری، از جمله دانش حکمرانی و مدیریت دولتی نشان می دهد، که همراه با تغییر در ماهیت مسائل، بسته های دانشی مدیریت نیز، دچار تغییرات و دگرگونی های عمیقی، می شود، یکی از وظایف پژوهشگران علوم مدیریتی، رصد مشکلات جامعه، به صورت عینی، به منظور حل مسائل دنیای واقعی، و ارائه راه حل های مناسب به مدیران، و سیاسیون خطمشی گذار، جهت حل مسائل پیش آمده است (Ghochani, 2017). در دهه های اخیر، بحث و جدل، میان اندیشمندان و اندیشه ورزان رشته مدیریت دولتی، بر سر روش، رویکرد یا راهبرد تجدید حیات، و نوآفرینی سازمان های دولتی، وجود داشته است در این مورد که در اداره امور عمومی، برای انطباق با شرایط پویا، پیچیده و بسیار متغیر کنونی، بایستی اصلاحات عمیقی صورت بگیرد، اتفاق نظر، وجود دارد، بر این اساس، چارچوب مفهومی اداره امور عمومی، جای خود را به رویکرد نو و جدیدی، به نام مدیریت دولتی نوین، داده است (Danaei Fard & Mehdi Alvani, 2006). در کشور ما نیز با تصویب قوانین برنامه های توسعه، فصل جدیدی از اقدامات وسیع خطمشی گذاری، و تصمیم گیری برای سازندگی و توسعه اقتصادی و اجتماعی، آغاز شد. با اندکی تأمل، در این خطمشی ها، به ویژه در راهبرد تحول، در بخش دولتی، به روشنی رگه هایی از نهضت مدیریت دولتی نوین، در قالب خطمشی هایی، همچون خصوصی سازی، کوچک سازی دولت، و روی آوردن به تعدیل منابع انسانی، تزریق اصول مدیریت بازرگانی، در دولت و برون سپاری خدمات عمومی، دستگاه های دولتی، به چشم

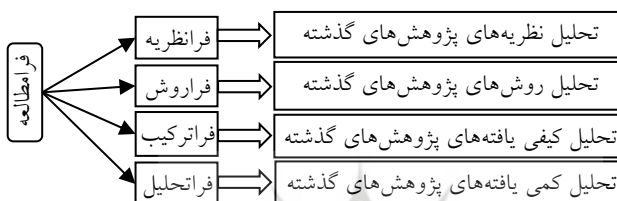
می‌خورد (Danaeifard *et al.*, 2004). کاملاً مشخص است که، اصول بنیادین و ایده‌هایی که در منشور شهروندی، مطرح می‌شود، بر پایه مدیریت عمومی نوین، هستند (Taherpur & Pedroud, 2023). هم‌راستا با تغییرات و تحولات رخ داده در دانش مدیریت دولتی، نیاز است این رشته، به لحاظ روش‌شناسی، متحول گردد، اما واقعیت، حاکی از آن است که رشته مدیریت دولتی، به لحاظ روش‌شناسی، در مقایسه با دیگر رشته‌ها، رشد و تکامل مطلوبی نداشته است (Raadschelders & lee, 2011). علی‌رغم افزایش چشمگیر کمی بدنه دانش اداره امور عمومی، در قالب مراحل مختلف تحول مدیریت دولتی، مطالعات صورت گرفته، در حوزه اداره امور عمومی، موجب شکل‌گیری به صورت تصویری درست، در قرن کنونی نشده است (Abdolhamid, Givi & Bagherzadeh, 2019). داشتن نگاه گزینشی، و جهت‌گیری چندرشته‌ای، یا بین رشته‌ای، نسبت به مدیریت دولتی، زمانی حاصل خواهد شد که با استفاده از روش‌های مختلف، از جمله روش‌های کیفی (تحلیل مضمون، تحلیل محتوا، داده بنیاد و...) و با نگاه به گذشته، و تحلیل‌های پژوهش‌های گذشته، مسیر آینده را به درستی، ترسیم نماییم.

فرامطالعه

با توجه به نقش، و اهمیت بالای نشریه‌های علمی، در عرصه علم و دانش، ضروری است که مجلات مختلف، به صورت دوره‌ای، از نظر علمی، ارزیابی شوند و از این طریق، به خطامشی‌گذاران عرصه علم و دانش کشور، در برنامه‌ریزی و ارتقای کیفیت فعالیت‌های پژوهشی، کمک کنند (Abdulhamid *et al.*, 2019). فرامطالعه، به عنوان یکی از روش‌های بررسی و آسیب‌شناسی پژوهش‌های انجام شده، در یک حوزه مطالعاتی خاص است (Patterson *et al.*, 2001). اگر مطالعه جامع، به بررسی تجمیعی و تلفیقی یافته‌های پژوهش‌های قبلی بپردازد، فراتحلیل^۱ داده نامیده می‌شود. به طور کلی، فراتحلیل، به عنوان یک ابزار قدرتمند، برای ترکیب یافته‌های پژوهشی، و اطلاع‌رسانی شیوه‌های مبتنی بر شواهد، در رشته‌های مختلف عمل می‌کند (Ariati, Anzani & Juandi *et al.*, 2022). نوع دیگری از مطالعات جامع، به بررسی و مقایسه ابعاد روش‌شناسی پژوهش‌های قبلی، می‌پردازد که فراروش، نامیده می‌شود. اگر مطالعه جامع، به بررسی تلفیقی چارچوب‌های تحلیل / نظری پژوهش‌های قبلی، بپردازد، فرانظریه^۲ نامیده می‌شود (Zhao, 1991). فراترکیب روشی از نوع پژوهش‌های فرامطالعه‌ای است که با هدف تحلیل و

1. Meta-Analysis
2. Meta-Theory

ترکیب کیفی نتایج پژوهش‌های پیشین به کار می‌رود. در این روش، پژوهشگر به‌جای بررسی داده‌های خام، یافته‌های کیفی پژوهش‌های گذشته را جمع‌آوری، مقایسه و ادغام می‌کند تا به درکی عمیق‌تر، الگوها و مضامین مشترک و در نهایت نظریه‌ای جامع‌تر دست یابد. فراترکیب، برخلاف فراتحلیل که مبتنی بر داده‌های کمی است، بر تفسیر، معناکاو و انسجام مفهومی نتایج کیفی تمرکز دارد و معمولاً در حوزه‌های علوم انسانی، اجتماعی و آموزشی برای تولید دانش تلفیقی و نظریه‌پردازی به کار می‌رود. (Eskandari, Ebrahimi, & Yazdani, 2025) انواع بخش‌های فرامطالعه، به‌صورت خلاصه در شکل (۱) قابل ملاحظه است.

شکل ۱: انواع بخش‌های فرامطالعه

در این پژوهش، از فراروش که یکی از بخش‌های فرامطالعه است، استفاده شده است. فراروش، تجزیه و تحلیل روش‌شناسی مطالعات اولیه (Edwards, Davies & Edwards, 2009) و تناسب و درستی آنها مورد بررسی قرار می‌گیرد. همچنین فراروش مرور نقادانه بخش روش‌شناسی پژوهش‌ها، با توجه به ابعاد مختلف روش‌شناسی پژوهش، از جمله نمونه‌گیری، جمع‌آوری داده‌ها، طرح پژوهش و... است (Barnett-Page et al., 2009).

مراحل فرامطالعه

فرامطالعه، فرایندی است که دارای شش مرحله است؛ مرحله اول، پیش‌زمینه‌ها، یا مقدمات کار، فراهم می‌شود. در مرحله دوم، ارزیابی اولیه از پژوهش‌ها، صورت می‌گیرد که شامل معیارهای انتخاب پژوهش‌ها، ارزیابی کیفیت آنها، و تعیین راهبردهای مدیریت داده، است. مرحله سوم، تحلیل فراداده است که شامل گروه‌بندی داده‌ها، بر اساس معیارهایی مانند روش، نمونه، تاریخ انتشار و یا مسئله خاص، و ویژه است. مرحله چهارم، فراروش است که این مرحله، مستلزم مقایسه مفروضات روش‌شناسی پژوهش، و ارزیابی الگوها، و موضوعات پژوهش‌هاست. مرحله پنجم، فراترکیب است. در این مرحله، پژوهش‌های اولیه، از نظر گرایش‌های نظری، و از لحاظ عنوان، سؤال پژوهش، و ایجاد نظریه، در آینده بررسی می‌شوند. مرحله ششم، فراترکیب

است، که در این مرحله، به صورت قیاسی، و با استفاده از سه مرحله قبل، از فرایند پویا، و تکراری تفکر، تفسیر، خلق، نظریه‌پردازی و انعکاس، پیروی می‌شود (Zimmer, 2004).

فراروش^۱

یکی از مراحل کلیدی در فرایند فرامطالعه است که به بررسی و تحلیل نقادانه جنبه‌های روش‌شناختی پژوهش‌های انجام‌شده در یک حوزه علمی می‌پردازد. در این مرحله، پژوهشگر با تمرکز بر بخش‌های مختلف روش‌شناسی مطالعات اولیه، از جمله طرح پژوهش، شیوه نمونه‌گیری، ابزار گردآوری داده‌ها و روش تحلیل داده‌ها، به ارزیابی تناسب، دقت و اعتبار این روش‌ها می‌پردازد (Zimmer, 2004). هدف اصلی فراروش، شناسایی الگوهای مشترک، کاستی‌ها، سوگیری‌ها و روندهای تکرارشونده در رویکردهای روش‌شناختی پژوهش‌های پیشین است تا بدین وسیله نقاط ضعف و قوت آن‌ها آشکار شود و زمینه برای ارتقای کیفیت پژوهش‌های آتی فراهم آید (Edwards, Davies & Edwards, 2009). فراروش را می‌توان نوعی «بازاندیشی روش‌شناختی» دانست که نه تنها به شیوه‌های گردآوری و تحلیل داده‌ها، بلکه به مبانی فلسفی و منطق درونی روش‌ها نیز توجه دارد. در چارچوب فرامطالعه، بر اساس مدل زیمر (۲۰۰۴)، فراروش به عنوان مرحله چهارم پس از تحلیل فراداده قرار می‌گیرد و به مقایسه و ارزیابی مفروضات روش‌شناختی پژوهش‌ها می‌پردازد تا از خلال آن، الگوهای کلی در استفاده از روش‌ها آشکار گردد. به کارگیری رویکرد فراروش در پژوهش حاضر، این امکان را فراهم می‌سازد تا با مرور نقادانه مطالعات پیشین، کیفیت طراحی‌های پژوهشی سنجیده و پیشنهادهایی برای بهبود رویکردهای روش‌شناختی در مطالعات آینده ارائه شود.

پیشینه پژوهش

در ارتباط با پیشینه پژوهش، باید اظهار داشت با بررسی‌های صورت گرفته، در فصلنامه فرایند مدیریت و توسعه، پژوهشی در زمینه موضوع موردنظر، مشاهده نشد، اما مطالعات مشابهی با روش فرامطالعه، در برخی از رشته‌ها، یافت شد که در ادامه در جدول (۱) به آنها پرداخته می‌شود.

جدول (۱): پیشینه پژوهش

ردیف	نام پژوهشگر (سال) موضوع (هدف) پژوهش	نتیجه گیری
۱	ZarghamiFard & Secretive, Behboodi (2023) پژوهش های فصلنامه مطالعات رفتار سازمانی در بازه زمانی ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۰ (بررسی ۲۴ مقاله)	نتایج نشان داد، ۸ شاخص؛ پراکندگی جغرافیایی، تعداد مقالات در هر سال، رویکرد پژوهش، روش تحلیل داده ها، ابزار گردآوری داده ها، حوزه مورد پژوهش، تعداد نویسندگان هر مقاله و رشته تحصیلی نویسندگان مسئول احصاء نمودند که بیشتر مطالعات در استان تهران و خراسان رضوی متمرکز بوده اند و همچنین موضوعات مقالات رهبری و اعتماد و رفتار انحرافی و متغیرهای مربوط به نگرش، بیشترین سهم را در چاپ مقالات در حوزه رفتار سازمانی داشته اند.
۲	Torabi & Fathi (2022) تحلیل محتوای پژوهش های حوزه مدیریت منابع انسانی ناجا (۷۳۹ مقاله) بین سال های ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۹	نشان دادند که توسط اساتید و دانشجویان رشته مدیریت دولتی منتشر شده اند، و به لحاظ وابستگی نویسنده مسئول، به ترتیب دانشگاه علوم انتظامی امین و دانشگاه آزاد اسلامی، بیشترین مقاله ها را به خود اختصاص داده اند. موضوع اصلی بیشتر مقاله ها، ارزیابی عملکرد، توانمندسازی کارکنان و مدیریت اسلامی بوده است. همچنین بیشتر پژوهش ها به صورت توصیفی - کاربردی و دارای رویکرد کمی بوده است. روش تحلیل بیشتر مقاله ها مورد بررسی در این پژوهش، معادلات ساختاری و در درجه بعدی همبستگی و همچنین ابزار گردآوری داده ها بر اساس رویکرد غالب کمی، بیشتر پرسش نامه بوده است.
۳	Torabi & Fathi (2022) تحلیل مقاله های گردشگری در ایران بین سال های ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۹ (تعداد ۸۱۴ مقاله)	یافته های آنها نشان داد که بیشترین مقالات طی ۵ دوره اخیر مربوط به نشریه گردشگری و توسعه بوده است و در مجموع، بیشتر مطالعات روی استان های شمالی و مرکزی متمرکز بوده اند. پژوهشگران رشته جغرافیا و برنامه ریزی شهری، سهم قابل توجهی در چاپ مقالات حوزه گردشگری داشته اند و به لحاظ وابستگی نویسنده مسئول، به ترتیب دانشگاه علامه طباطبائی و تهران، بیشترین مقالات را به خود اختصاص داده اند. همچنین بر اساس نتایج پژوهش، بیشتر پژوهش ها به صورت توصیفی - کاربردی و دارای رویکرد کمی و با روش معادلات ساختاری بوده اند، در حدود ۶۱ درصد از پرسش نامه برای جمع آوری داده ها استفاده نموده بودند.

ادامه جدول (۱): پیشینه پژوهش

ردیف	نام پژوهشگر (سال)	موضوع (هدف)	نتیجه گیری
۵	Sanaeipour (2021)	ارزیابی و تحلیل روش‌شناسی مطالعات کارآفرینی در گردشگری (۴۴ مقاله) با روش فراروش در چارچوب روش‌شناسی ساندروز	نتایج نشان می‌دهد پژوهش‌های این حوزه به طور عمده در پارادایم اثبات‌گرایی انجام شده و از آنجا که کارآفرینی در گردشگری در مرحله مفهوم‌سازی و نظریه‌پردازی است پژوهش در این حوزه نیازمند جهت‌گیری‌های بنیادین با اهداف اکتشافی، روش‌های کیفی و ترکیبی راهبردهای داده‌بنیاد و رویکردهای قیاسی و تطبیقی بیشتری است.
۶	Torabi & Fathi (2022)	تحلیل محتوای پژوهش‌های مجله مدیریت سازمان‌های دولتی در بازه زمانی ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۹ (۲۶۲ مقاله)	یافته‌های پژوهش نشان داد که بیشترین مقالات، توسط استادان و دانشجویان با مدرک مدیریت دولتی چاپ شده است. موضوع محوری بیشتر مقالات رفتار سازمانی مدیریت تشکیلات سیستم‌ها و روش‌ها در بخش دولتی و مدیریت منابع انسانی بوده است. همچنین براساس نتایج پژوهش، بیشتر پژوهش‌ها به صورت کاربردی و دارای رویکرد کیفی بوده‌اند. روش تحلیل بیشتر مقالات مورد بررسی ترکیبی از روش‌های کمی و کیفی بوده و شیوه گردآوری داده‌ها بیشتر از طریق پرسش‌نامه بوده است.
۷	Tayyibi Abolhasani, Dashnour & Khasha'I (2019)	فراروش پژوهش‌های دانشگاهی حوزه راهبردی، بررسی ۱۸۸ مقاله بین سال‌های ۱۳۷۰ تا ۱۳۹۵	توجه به روش‌های موردی و تطبیقی، روش پژوهش کیفی و آمیخته، استفاده از ابزارهای ترکیبی، توجه بیشتر به سطح تحلیل فردی و یا ملی، نمونه‌گیری غیراحتمالی و دقت بیشتر در روایی مورد تأکید قرار گرفت.
۸	Ferdowsi, Pourmolaei, Hajipour & Babaei (2019)	فراروش پژوهش‌های بازاریابی در ایران تعداد ۱۰۲۱ مقاله از ۷ نشریه برتر و تخصصی در حوزه بازرگانی و بازاریابی بازه زمانی ۱۰ ساله (۱۳۸۷-۱۳۹۶)	نتایج پژوهش، نشان داد که پژوهش‌های انجام شده در ایران، در حوزه بازاریابی از تنوع روش‌شناسی بسیار کمی برخوردار است به نحوی که عمده مقالات به روش مدل‌سازی معادلات ساختاری با ابزار پرسش‌نامه و به شیوه کمی انجام پذیرفته‌اند.
۹	Mohammad Ali Sarlak, (2018)	شناسایی و دسته‌بندی موضوعات رساله‌های دکتری دانشگاه‌های دولتی کشور در رشته مدیریت دولتی در طی دوره ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۶، بررسی ۲۷۹ رساله	یافته‌های پژوهش نشان داد که ۸۶ درصد عناوین به منظور جمع‌آوری داده‌ها از روش ترکیبی کیفی و پرسش‌نامه‌ای استفاده شده است و ۱ درصد روش کیفی و مابقی صرفاً روش کمی بوده است که شکاف عمیق به نتایج به دست آمده رساله‌های دکتری و فقدان یک دکترین و نظریه حاصل از پژوهش دلالت دارد.

ادامه جدول (۱): پیشینه پژوهش

ردیف	نام پژوهشگر (سال)	موضوع (هدف)	نتیجه‌گیری
۱۰	Imani & Abdollahzadeh, PourEzzat (2018)	تحلیل محتوای پژوهش‌های فصلنامه مدیریت دولتی دانشگاه تهران	دریافتند که موضوع محوری اغلب مقالات رفتار سازمانی و منابع انسانی بوده و بیشتر آنها سازمان‌های دولتی را برای جامعه آماری در نظر گرفته‌اند و بیشتر پژوهش‌ها، به‌صورت مقطعی و دارای رویکرد کمی و از نوع کاربردی بودند سطح تحلیل و راهبرد نیز به ترتیب فردی و پیمایشی بوده است.
۱۱	Sadeghi, Meshbaki, Kardanaij & Hassani (2015)	فراروش پژوهش‌های مدیریت اسلامی در ایران (بررسی ۶۴ مقاله)	به این نتیجه رسیدند که در حوزه مدیریت اسلامی کمبود فعالیت‌های پژوهشی و مشکل عدم تطبیق روش‌شناسی وجود دارد.
۱۲	Khastar, Pour-Ezzat & Vahidi (2011)	پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد مدیریت دولتی در دانشکده مدیریت دانشگاه تهران طی سال‌های ۱۳۷۷ تا ۱۳۸۶ (۴۳ مورد) از مصاحبه (۳۶ مورد) از مطالعه کتابخانه‌ای و (۴ مورد) از مشاهده استفاده نموده‌اند.	آنها دریافتند بیشتر پایان‌نامه‌ها به سه حوزه منابع انسانی (۷۹ مورد)، رفتار سازمانی (۷۸ مورد) و بررسی ابعاد موضوعی و روش‌شناسی ۱۸۴ نظریه طراحی سازمان (۷۲ مورد) پرداخته‌اند از نظر کاربرد آزمون‌های آماری فنون همبستگی (۱۳۲ مورد) تحلیل واریانس (۷۲ مورد) و آزمون تفاوت میانگین‌ها (۶۹ مورد) بیشترین فراوانی را داشتند. از نظر ابزار گردآوری داده‌ها، ۱۷۴ پایان‌نامه از پرسش‌نامه سال‌های ۱۳۷۷ تا ۱۳۸۶ (۴۳ مورد) از مصاحبه (۳۶ مورد) از مطالعه کتابخانه‌ای و (۴ مورد) از مشاهده استفاده نموده‌اند.
۱۳	Hernández, Perez & Rangel (2016)	روش‌های پژوهشی مورد استفاده در زمینه تولید دانش در حوزه مدیریت راهبردی	نشان داده شده است که روش‌شناسی در حوزه مدیریت راهبردی به‌خوبی توسعه‌نیافته و بیشتر مبتنی بر مطالعات تجربی است. همچنین اشاره شده است یک نظریه خوب در مدیریت راهبردی می‌باید ویژگی‌هایی همچون یکتایی تعمیم‌پذیری، سازگاری درونی، خطرپذیری تجربی و درجه‌ای از انتزاعی بودن را داشته باشد.
۱۴	Ingstrup (2015)	فراروش پژوهش‌های کیفی در بررسی رشد مثبت جوانان از طریق ورزش پرداخت	نتایج حاکی از غلبه روش مصاحبه مطالعه موردی و نمونه‌گیری هدفمند بوده است.
۱۵	Gustafson & Woodworth (2014)	بررسی مباحث روش‌شناختی و اخلاقی در پژوهش‌های با استفاده از رسانه‌های اجتماعی با فراروش	نتایج، بیانگر استفاده از نمونه‌گیری تصادفی در پژوهش‌ها بوده است

ادامه جدول (۱): پیشینه پژوهش

ردیف	نام پژوهشگر (سال)	موضوع (هدف)	نتیجه گیری
۱۶	Horton & Hawkins (2010)	تحلیل محتوای پژوهش‌های مداخله‌ای در پایان‌نامه‌های دکتری خدمات اجتماعی در دانشگاه فلوریدا	به این نتیجه رسیدند که تنها ۱۳/۴۹ درصد از چکیده پایان‌نامه‌ها تمرکزشان روی پژوهش‌های مداخله‌ای بوده است، آنان در پایان تغییر پارادایم در آموزش و فعالیت‌های رشته را توصیف می‌کنند.
۱۷	Cleary (2000)	بررسی رساله‌های دوره دکتری دانشگاه‌های آمریکا	نتایج آن، ارائه چارچوب مناسبی برای مقایسه بر مبنای موضوع‌شناسی و روش‌شناسی پایان‌نامه‌ها بود.
۱۸	Adams & White (1994)	پژوهش رشته مدیریت دولتی و حوزه‌های مرتبط با آن	نشان دادند که استانداردهای نامتجانسی را در مورد پژوهش‌ها پایان‌نامه‌های مدنظر است.
۱۹	Zhao (1991)	به بررسی چرایی و چگونگی فرایند پژوهش و فراروش و فراداده	هدف وی، بررسی تحولات اخیر در مطالعه فراروش در سه قلمرو اصلی جامعه‌شناسی یعنی نظریه روش و داده‌ها بود و در پی بررسی اینکه مطالعه فراروش چیست؟

با نگاهی به پیشینه پژوهش، و بررسی پژوهش‌های صورت گرفته، مشخص گردید، ۱۰ معیار در نظر گرفته شده است که عبارت است از: تعداد مقالات چاپ شده در هر دوره، ضرغامی و همکاران (۲۰۲۳)، ترابی و فتحی (۲۰۲۲)، صادقی و مشبکی، ایمانی و همکاران (۲۰۱۵)؛ خواستار و همکاران (۲۰۱۱)، رشته تحصیلی نویسنده مسئول و تعداد نویسندگان، روش پژوهش، رویکرد پژوهش، ابزار جمع‌آوری داده‌ها؛ فردوسی و همکاران (۲۰۱۹)، محمدعلی سرلک (۲۰۱۸)، ایمانی و همکاران (۲۰۱۸)، هرناندز، پز (۲۰۱۷)، گوستافسون و همکاران (۲۰۱۴)، روش‌های نمونه‌گیری، روش تحلیل داده‌ها، خواستار و همکاران (۲۰۱۱)، هورتن و هاوکنز (۲۰۱۰)، کلیری (۲۰۰۰)، آدامز و وایت (۱۹۹۴) و ژائو (۱۹۹۱)، سهم موضوعی آثار، و پراکندگی جغرافیایی، ضرغامی و همکاران (۲۰۲۳)، ترابی و فتحی (۲۰۲۲)، طیبی ابوالحسنی و همکاران (۲۰۱۹)، ایمانی و همکاران (۲۰۱۸)، صادقی و همکاران (۲۰۱۵)، خواستار و همکاران (۲۰۱۱). با این حال، پژوهش‌های فعلی، به طور منظم، با پژوهش‌های گذشته، هماهنگ نبوده که در این پژوهش، سعی شده است، پیوند با پژوهش‌های قبلی، حفظ شود. همچنین قابل ذکر است که نوآوری این پژوهش، آنجاست که علاوه بر دو حوزه اصلی مدیریت دولتی، یعنی منابع انسانی و رفتار سازمانی، سایر حوزه‌های مرتبط با این رشته را نیز مورد بحث قرار داده است.

روش‌شناسی پژوهش

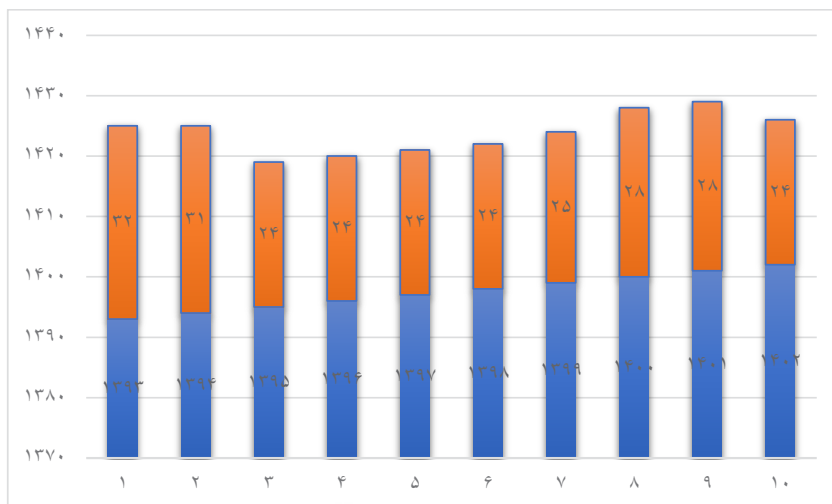
این پژوهش کمی و توصیفی است. جامعه آماری پژوهش مذکور، تمامی مقالات فصلنامه فرایند مدیریت و توسعه بین سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۴۰۲ است. در این پژوهش، از نمونه‌گیری استفاده نشده است و همه مقالات چاپ شده، در فصلنامه مذکور، به صورت سرشماری، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند. در مجموع ۲۶۴ مقاله را از منظر ۱۰ شاخص شامل: تعداد مقاله‌ها، حوزه‌های مورد پژوهش (رفتار سازمانی و منابع انسانی)، رشته تحصیلی نویسنده مسئول، و تعداد نویسندگان هر مقاله، انواع پژوهش، رویکردهای پژوهش، ابزار گردآوری داده‌ها، روش‌های نمونه‌گیری داده‌ها، روش‌های تجزیه و تحلیل داده‌ها، مقاله‌های مسخرج شده از رساله دکتری، و پراکندگی جغرافیایی مورد بررسی قرار گرفتند.

یافته‌های پژوهش

طبق یافته‌های پژوهش، در **جدول (۲)** مشاهده می‌شود، از سال ۱۳۹۳ تا ۱۴۰۲ تعداد ۲۶۴ مقاله، در فصلنامه فرایند مدیریت و توسعه، در دو محور اصلی مدیریت دولتی و اداره امور توسعه، به چاپ رسیده است. بیشترین تعداد مقاله‌های چاپ شده در حوزه مدیریت دولتی است که مربوط به سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۲ است.

جدول ۲: تعداد مقالات چاپ شده در هر سال

ردیف	نشریه	۱۴۰۲	۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	جمع
۱	فرایند مدیریت و توسعه	۲۴	۲۸	۲۸	۲۵	۲۴	۲۴	۲۴	۲۴	۳۱	۳۲	۲۶۴

نمودار ۱: تعداد مقالات چاپ شده در هر سال

یافته‌ها در خصوص نویسندگان مسئول

جدول (۳) توزیع فراوانی رشته تحصیلی نویسندگان مسئول راه‌نشان می‌دهد که ۱۳۸ مورد (۵۲ درصد) از مقاله‌ها، توسط پژوهشگران رشته مدیریت دولتی، ارائه شده‌اند.

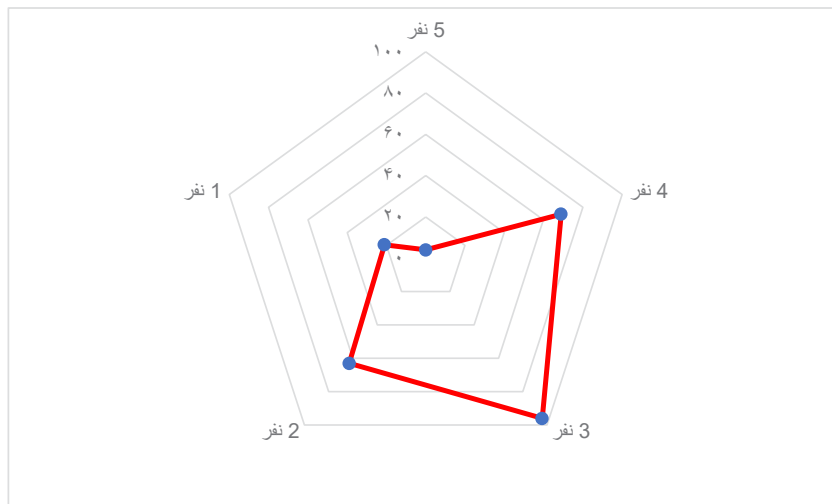
جدول ۳: رشته تحصیلی نویسندگان مسئول

ردیف	نشریه	مدیریت دولتی	مدیریت بازرگانی	مدیریت صنعتی	مدیریت آموزشی	مدیریت کسب و کار	سایر
۱	فرایند مدیریت و توسعه	۱۳۸	۳۰	۱۲	۹	۸	۶۷

در خصوص میزان همکاری بین نویسندگان، بیشتر پژوهش‌ها با همکاری سه نفر (۹۶ مورد) و چهار نفر (۶۹ مورد) و پس از آن دو نفر (۶۳ مورد) انجام شده‌اند. نتایج این بخش در **جدول (۴)** نشان داده شده است.

جدول ۴: تعداد نویسندگان هر مقاله

ردیف	نشریه	۱ نفر	۲ نفر	۳ نفر	۴ نفر	۵ نفر
۱	فرایند مدیریت و توسعه	۲۱	۶۳	۹۶	۶۹	۴

نمودار ۲: تعداد نویسندگان هر مقاله

یافته‌ها در خصوص روش‌شناسی پژوهش‌های انجام شده

روش پژوهش: دسته‌بندی روش‌های مورد استفاده در این فصلنامه پژوهشی؛ شامل: روش‌های بنیادی، توسعه‌ای و کاربردی است. بر این اساس، پژوهش‌های بنیادی، با هدف آزمون نظریه‌ها، توصیف روابط بین پدیده‌ها، و افزودن به مجموعه دانش موجود، در یک حوزه موضوعی خاص، انجام می‌پذیرد. پژوهش‌های کاربردی، به دنبال توسعه دانش کاربردی، در یک زمینه خاص است، در این گونه از پژوهش‌ها، هدف، حرکت به سوی کاربرد عملی دانش است. پژوهش‌های توسعه‌ای نیز، شامل مجموعه‌ای از فرایندها، به منظور تدوین و تشخیص مناسب بودن فرآورده‌های آموزشی، مانند طرح‌ها، روش‌ها و برنامه‌ها است (Seyedin & Bab Alhavaji, 2009).

طبق یافته‌های این پژوهش، از مجموع ۲۶۴ مقاله بررسی شده، ۸۴ درصد از مقاله‌ها، از نوع کاربردی، ۲ درصد از نوع توسعه‌ای، ۷ درصد از مقاله‌ها از نوع بنیادی و ۷ درصد مقاله‌ها از نوع ترکیبی بوده‌اند. **جدول (۵)** به طور کامل نتایج را نشان می‌دهد.

جدول ۵: روش پژوهش

ردیف	نشریه	کاربردی	توسعه‌ای	بنیادی	کاربردی - بنیادی	کاربردی - توسعه‌ای
۱	فرایند مدیریت و توسعه	۲۲۴	۵	۱۷	۵	۱۳

رویکرد پژوهش

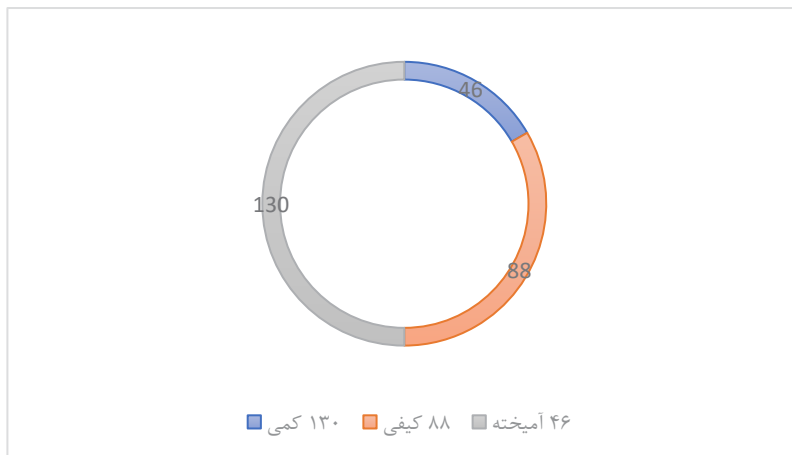
انواع رویکردهای پژوهش، به سه دسته تقسیم می‌شوند؛ کمی، کیفی و آمیخته (ترکیبی از کمی و کیفی). در پژوهش‌های علوم اجتماعی، و طبیعی از پژوهش‌های کمی، و تجربی نظام‌مند و از پدیده‌های قابل مشاهده، از طریق روش‌های ریاضی و آماری (محاسباتی) استفاده می‌شود؛ هدف پژوهش‌های کمی، توسعه و به‌کارگیری مدل‌های ریاضی، نظریه‌ها یا فرضیه مربوط به پدیده‌ها است. فرایند اندازه‌گیری مرکزی، به پژوهش‌های کمی، تعلق دارد. پژوهش کیفی، شامل مجموعه فعالیت‌هایی، همچون مشاهده، مصاحبه و شرکت گسترده در فعالیت‌های پژوهشی است که هر کدام به گونه‌ای پژوهشگر را در کسب اطلاعات دست اول، درباره موضوع مورد پژوهش، کمک می‌دهند (Delavar, 2011).

پژوهش آمیخته، با توجه به وجود ضعف‌های پژوهش‌های قطعی، در عدم عمق ریشه کافی، در بررسی متغیرها و ضعف‌های پژوهش‌های اکتشافی که معمولاً تعمیم‌پذیری پایینی دارند، استفاده می‌شود. این رویکرد، خود انواع دارد که دو نوع، از فراگیرترین آنها شامل: طرح زنجیره‌ای، از نوع پژوهش کیفی، و سپس کمی، با تأکید بر بعد کمی و طرح زنجیره‌ای، از نوع پژوهش کیفی، سپس کمی با تأکید بر بعد کیفی، است (Creswell & Clark, 2017).

در مورد ترکیب مقاله‌ها، از حیث رویکرد (کمی، کیفی، آمیخته)، می‌توان گفت از مجموع ۲۶۴ مقاله، ۱۳۰ مقاله (۴۹ درصد) با رویکرد کمی و ۸۸ مقاله (۳۳ درصد) با رویکرد کیفی و ۴۶ مقاله (۱۸ درصد) دیگر با رویکرد آمیخته، در حوزه‌های مختلف، انجام شده است و نشان داده شد که رویکرد غالب، کمی و کیفی بوده است. نتایج این بخش، در جدول (۶) و نمودار (۳) نشان داده شده است.

جدول ۶: انواع رویکرد

ردیف	نشریه	نام رویکرد	تعداد مقاله
۱	فرایند مدیریت و توسعه	کمی	۱۳۰
۲		کیفی	۸۸
۳		آمیخته	۴۶

نمودار ۳: رویکردهای پژوهش

ابزارهای جمع‌آوری داده‌ها

ابزارهای گردآوری داده‌ها را می‌توان، به چند دسته؛ پرسش‌نامه، مصاحبه، مشاهده مستقیم، گروه‌های کانونی، پنل و روش‌های ترکیبی تقسیم کرد (Bell & Bryman & Harley, 2018). همان‌طور که در **جدول (۷)** نشان داده شده است، در بیشتر پژوهش‌های انجام شده، در حوزه‌های مختلف مدیریت دولتی، در این فصلنامه، برای گردآوری داده‌ها، از پرسشنامه، ۱۵۷ مقاله (۵۹ درصد) استفاده شده است، که با توجه به رویکرد بیشتر پژوهش‌ها، که به صورت کمی، صورت گرفته، از پرسشنامه استفاده شده است.

جدول ۷: ابزارهای گردآوری داده

ردیف	نشریه	ابزار گردآوری	تعداد مقاله
۱	فرایند مدیریت و توسعه	پرسش‌نامه	۱۵۷
۲		مصاحبه	۹۰
۳		کتابخانه‌ای	۲۴
۴		فرا ترکیب	۶
۵		شیوه‌های ترکیبی	۳۸

نمونه‌گیری

نمونه‌گیری به صورت سه بخش نمونه‌گیری احتمالی، (تصادفی ساده، تصادفی نظام‌مند، طبقه‌ای، خوشه‌ای)، نمونه‌گیری غیراحتمالی، (در دسترس، سهمیه‌ای، قضاوتی، گلوله‌برفی) و تمام شماری است (جدول ۷). در نمونه‌گیری تصادفی ساده، واحدهای مورد انتخاب، دارای شانس برابر، برای انتخاب شدن، هستند. در نمونه‌گیری طبقه‌ای، برای جلوگیری از اشکالاتی که ممکن است، در روش قبلی پیش بیاید، افراد جامعه آماری مورد مطالعه را، بر اساس خصوصیتی که آنها را از همدیگر متمایز می‌نماید، به طبقات مختلفی تقسیم می‌شوند. در نمونه‌گیری خوشه‌ای نیز، با استفاده از اجرای یک وسیله، با انتخاب تصادفی گروه‌ها، یا خوشه‌هایی از واحدهای نمونه‌گیری، به جای گرفتن نمونه تصادفی ساده، از جامعه انجام می‌شود. در نمونه‌گیری قضاوتی نیز، انتخاب سنجیده واحدها، به روشی صورت می‌گیرد که هر یک، معرف بخشی از جامعه مورد نظر، باشند. در نمونه‌گیری سهمیه‌ای، جامعه آماری مورد مطالعه، به چند طبقه، تقسیم می‌کنند، سپس به اختیار، سهمی به هر طبقه، اختصاص داده می‌شود و در ادامه، نمونه‌هایی را که دسترسی به آنها ساده‌تر است، به دلخواه، انتخاب می‌کنند. نمونه‌گیری گلوله‌برفی، شامل شناسایی برخی افراد مهم یک جمعیت آماری، و مصاحبه با آنها است، سپس پژوهشگر، به پیشنهاد این افراد، برای مصاحبه به سراغ اشخاص دیگر می‌رود (Cooper, Schindler & Sun, 2006).

منظور از روش‌های ترکیبی، آن است که از روش‌های مختلفی مانند تصادفی، قضاوتی، گلوله‌برفی و... به طور هم‌زمان توسط پژوهشگر استفاده شده است. طبق یافته‌های این پژوهش، و همان گونه که در جدول ۸) مشاهده می‌شود، روش نمونه‌گیری بیشتر مقاله‌ها هدفمند (۲۹ درصد) و سپس تصادفی ساده (۱۶ درصد) است.

جدول ۸: روش‌های نمونه‌گیری

ردیف	نشریه	روش نمونه‌گیری	تعداد مقاله
۱		تصادفی ساده	۴۴
۲		طبقه‌ای	۲۱
۳		هدفمند	۷۷
۴		خوشه‌ای	۷
۵		نظری	۳
۶	فرایند مدیریت و توسعه	گلوله‌برفی	۲۸
۷		قضائتی	۲
۸		در دسترس	۱۹
۹		تمام شمار	۱۱
۱۰		مرور نظام‌مند	۱۴
۱۱		ترکیبی	۲۵

روش‌های تجزیه و تحلیل داده‌ها

این قسمت، شامل روش‌های تجزیه و تحلیل آماری مختلفی، مانند همبستگی، رگرسیون، آزمون‌های میانگین، آزمایشی، آزمون t ، تحلیل عاملی تأییدی، تحلیل مسیر، تحلیل معادلات ساختاری، کدگذاری، تحلیل مضمون، تصمیم‌گیری چندمتغیره، پدیدارشناسی، قوم‌نگاری، نظریه داده‌بنیاد، مطالعه موردی و تحلیل محتوا است (Danayi-Fard, Alvani & Adil Azar, 2017).

روش تحلیل داده‌های بیشتر مقاله‌ها، معادلات ساختاری با ۱۹ درصد بوده است. همچنین تحلیل محتوا نیز، ۱۵ درصد و سایر روش‌های آماری، برای تحلیل داده‌ها ۱۶ درصد بوده است. نتایج این بخش، در جدول (۹) و نمودار (۴)، به نمایش گذاشته شده است.

جدول ۹: روش‌های تحلیل داده‌ها

ردیف	نشریه	روش تحلیل داده‌ها	تعداد مقاله
۱		معادلات ساختاری	۵۲
۲		تحلیل محتوا	۴۱
۳		همبستگی و رگرسیون	۳۵
۴		تحلیل مضمون	۳۱
۵		داده‌بنیاد	۲۸
۶		تحلیل عامل و تحلیل مسیر	۲۰
۷		دلفی فازی	۱۳
۸		سایر روش‌های آماری	۴۴

نمودار ۴: روش‌های تحلیل داده‌ها

سپهم موضوعی آثار

قابل ذکر است که محورهای اصلی و اولویت‌دار فصلنامه فرایند مدیریت و توسعه، در دو محور اصلی مدیریت دولتی و اداره امور توسعه، توسط نشریه، در سایت گذاشته است **جدول (۱۰)** که مقوله‌های اصلی موضوع‌ها، شامل؛ حاکمیت، رویکردهای مدیریت دولتی، ساختارهای اداری، ظرفیت‌سازی، اخلاق و سلامت اداری، تنظیم روابط بین‌دولتی، توسعه نظام‌های کلان، و فرایند توسعه است.

جدول ۱۰: موضوعات محوری اولویت‌دار فصلنامه فرایند مدیریت و توسعه

محورهای اصلی	مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی
	حاکمیت ^۱	ابزارنگاره‌های حاکمیتی، حاکمیت، اسلامی، حاکمیت همگانی (عمومی)، حاکمیت سرآمد، حاکمیت پایدار، حاکمیت الکترونیک
	مدیریت دولتی ^۲	الگوی کهن، اداره امور عمومی سنتی (TPA)، اداره امور رویکردهای مدیریت دولتی عمومی نوین (NPA)، مدیریت دولتی نوین (NPM)، مدیریت ارزش‌های همگانی (PVM)، مدیریت جهادی، مدیریت حرفه‌ای در بخش دولتی، مدیریت راهبردی در بخش دولتی، مدیریت کلان‌نگر
	مدیریت دولتی ^۲	منشور شهروندی ^۳ ، خط‌مشی‌گذاری مشارکتی، مشارکت ذی‌نفعان در اداره کشور، شبکه‌های خط‌مشی‌گذاری مدیریت مسائل عمومی، خط‌مشی‌گذاری عمومی، مدیریت انتخابات، مدیریت سرمایه اجتماعی، دیپلماسی سازمانی ^۴
	ساختارهای اداری ^۵	هماهنگی بین سازمانی شوراهای عالی در بخش دولتی، تمرکززدایی هماهنگی قوای سه‌گانه مدیریت، شبکه صلاحیت‌زدایی کوچک‌سازی برون‌سپاری، خصوصی‌سازی حکومت‌تهی ^۶
	ظرفیت‌سازی ^۷	نهادسازی دولت‌بودگی ^۸ ، ظرفیت اجرایی (EC)، دولت‌شکننده ^۹ ، اعتمادسازی
	اخلاق و سلامت اداری ^{۱۰}	پاسخگویی شفافیت کنترل فساد اداری سلامت حاکمیتی، اخلاق حرفه‌ای حاکمیت قانون

1. Governance
2. Administration Public
3. Public Administration Approaches
4. Citizen Charter
5. Corporate Diplomacy
6. Regulating the Relationship Between the Government and the People
7. Empty Government
8. Administrative Structures
9. Stateness
10. Fragile State
11. Capacity Building
12. Ethics & Administrative Integrity

جدول ۱۰: موضوعات محوری اولویت‌دار فصلنامه فرایند مدیریت و توسعه

مقوله‌های اصلی	مقوله‌های اصلی	مقوله‌های فرعی
مدیریت دولتی	تنظیم روابط بین‌دولتی ^۱	جهانی‌شدن و مدیریت دولتی مشارکت فعال در سازمان‌های همکاری منطقه‌ای و بین‌المللی، مدیریت روابط بین‌دولتی، مدیریت پروژه‌های مشترک فرامرزی حکومت محلی، حکومت مرکزی
اداره امور توسعه ^۳	توسعه نظام‌های کلان ^۲	فرهنگ توسعه اداری، توسعه اقتصادی، توسعه سیاسی، توسعه اجتماعی، توسعه فرهنگی
	فرایند توسعه ^۴	تحلیل محیط کلان برنامه‌ریزی، توسعه سازماندهی، توسعه ارزشیابی برنامه‌های توسعه منابع انسانی، چشم‌اندازسازی، آینده‌نگاری

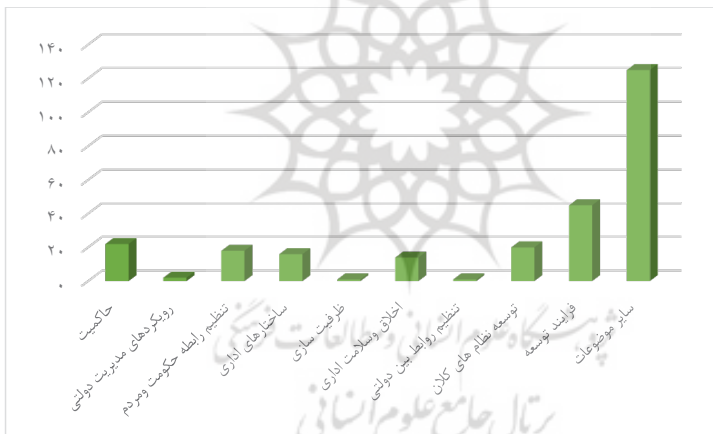
برای بررسی و تعیین موضوعات، در مقوله‌های اصلی و سهم هر یک در آثار انتشار یافته، از دسته‌بندی سطوح مطالعه، در همه مقوله‌های اصلی، و با در نظر گرفتن متغیرهای اصلی مورد بحث، در هر مقاله، استفاده شده است. با در نظر گرفتن عناوین، و کلیدواژه‌های به کار رفته در مقاله‌ها، تعداد مقاله‌های هر حوزه، تفکیک و در جدول (۱۱) و نمودار (۵) آورده شده است، که بیشترین مقاله‌ها، در محور اصلی اداره امور توسعه (۲۵ درصد) بوده است، همچنین در مقوله‌های اصلی مورد پژوهش، نیز ۱۷ درصد مقاله‌ها در خصوص فرایند توسعه بوده است که اکثر مقاله‌ها، در این خصوص، چاپ شده است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

1. Regulation of intergovernmental relations
2. Macro-systems development
3. Development Administration
4. Development Process

جدول ۱۱: سهم موضوعی آثار

ردیف	نشریه	محورهای اصلی	مقوله‌های اصلی	تعداد مقاله
۱			حاکمیت	۲۲
۲			رویکردهای مدیریت دولتی تنظیم رابطه حکومت و مردم	۲
۳			تنظیم رابطه حکومت و مردم	۱۸
۴		مدیریت دولتی	ساختارهای اداری	۱۶
۵	فرایند مدیریت و توسعه		ظرفیت‌سازی	۱
۶			اخلاق و سلامت اداری	۱۴
۷			تنظیم روابط بین‌دولتی	۱
۸			توسعه نظام‌های کلان	۲۰
۹		اداره امور توسعه	فرایند توسعه	۴۵
۱۰			سایر موضوعات	۱۲۵

نمودار ۵: حوزه موضوعی مقاله‌ها

مقاله‌های مستخرج شده از رساله دکتری

رساله‌های دکتری، منبع ارزشمندی از دانش علمی هستند، که توانایی انتشار گسترده‌تری از طریق مقالات مشتق دارند. مطالعات، نشان می‌دهد که مقالات مشتق شده، از پایان‌نامه‌های دکتری و پسادکتری، می‌توانند در نوآوری علوم، کمک شایانی کنند (Echeverria, Stuart & Blanke, 2017).

پایان‌نامه‌های دکتری، اغلب به دلیل عوامل متعددی، با کیفیت بالا، در نظر گرفته می‌شوند. (Liu & Xu, 2022). مقاله‌هایی که از کارهای پژوهشی، مانند رساله دکتری و پسادکتری، در مراکز آموزشی و پژوهشی، استخراج می‌شوند به دلیل نزدیکی و تنیدگی پژوهشگر، با پدیده‌های مورد پژوهش، همیشه دارای غنای علمی هستند (Ronau, Rakes, Bush Driskell et al., 2014). از آنجا که این‌گونه پژوهش‌ها، بیشتر اکتشافی و توسعه‌ای، هستند می‌توانند علم و دانش را، باز و گسترش داده، و با نوآوری در علوم، به حل مسائل و مشکلات، کمک نمایند. همچنین به نظر پژوهشگران این پژوهش، مقاله‌های مستخرج شده، از رساله‌های دکتری، دارای پشتوانه عمیقی، از مطالعات اساتید راهنما و مشاور است. با بررسی‌های انجام شده در این خصوص، متأسفانه نشریه فرایند مدیریت و توسعه، کمترین مقاله مستخرج شده، از رساله را دارد که در قسمت پیشنهادها، توضیح کامل‌تری داده شده است. مجموع ۱۷ مقاله از رساله، استخراج شده بود، بیشترین مقاله، در سال ۱۴۰۲ (۵ مورد) بوده است. نتایج کلی آن، در جدول (۱۲) آورده شده است.

جدول ۱۲: مقاله‌های مستخرج شده از رساله دکتری

ردیف	نشریه	۱۴۰۲	۱۴۰۱	۱۴۰۰	۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	جمع
۱	فرایند مدیریت و توسعه	۵	۲	۱	۱	۰	۴	۲	۰	۲	۰	۱۷

پراکندگی جغرافیایی

با بررسی‌های انجام شده، در خصوص پراکندگی‌های جغرافیایی دانشگاه‌های داخل، و همچنین نوع دانشگاه (دولتی، غیردولتی، پیام نور، آزاد)، دانشگاه‌های دولتی، در استان تهران با ۴۱ درصد فراوانی، بیشترین سهم را در نگارش مقاله‌های مورد بررسی داشتند که نتایج کلی آن، در جدول (۱۳) آورده شده است.

جدول ۱۳: پراکندگی جغرافیایی

ردیف	نشریه	نام شهر	تعداد
۱	فرایند مدیریت و توسعه	تهران	۱۱۰
۲		سایر شهرها	۱۶۴

بحث و نتیجه گیری

در این پژوهش، با به کارگیری روش فراروش، تمامی مقاله‌های فصلنامه فرایند مدیریت و توسعه که در بازه زمانی ۱۳۹۳ تا ۱۴۰۲ چاپ شده بودند، بررسی شدند، طبق نتایج پژوهش، در بازه زمانی ذکر شده، در حوزه‌های مدیریت دولتی و اداره امور توسعه، تعداد ۲۶۴ مقاله، منتشر شده است. مقاله‌ها، از نظر ۱۰ شاخص تعداد مقالات چاپ شده در هر سال، رشته تحصیلی نویسندگان، مسئول، تعداد نویسندگان، روش پژوهش، رویکرد پژوهش، ابزار جمع‌آوری داده‌ها، روش‌های نمونه‌گیری، روش‌های تجزیه و تحلیل داده‌ها، سهم موضوعی آثار، مقاله‌های استخراج شده از رساله‌ها، و پراکندگی جغرافیایی، مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج یافته‌ها، بر اساس نویسندگان مسئول، بیانگر این است که با در نظر گرفتن مجموع مقاله‌ها، پژوهشگران رشته مدیریت دولتی و مدیریت بازرگانی، به ترتیب ۵۲ درصد و ۱۱ درصد، بیشترین مشارکت را در نگارش مقاله‌ها داشته‌اند. همچنین، بر اساس نتایج به دست آمده، در خصوص میزان همکاری بین نویسندگان، مشخص شد که غالب پژوهش‌ها با همکاری جمعی (سه و چهار نفر) انجام شده است. یافته‌ها، در مورد روش‌شناسی پژوهش‌های انجام شده، حاکی از آن است که به صورت کلی، بیشتر پژوهش‌های انجام شده از نوع کاربردی (۸۴ درصد) هستند و پژوهش‌های بنیادی (۷ درصد) در رتبه بعدی قرار دارد، به نظر پژوهشگران این پژوهش، نیاز است که پژوهش‌های مدیریتی، به سمت پژوهش‌های اکتشافی، برده شوند و به تولید علم جدید، در حوزه‌های اولویت‌دار نشریه، منجر گردند. در مورد رویکرد پژوهش مقاله‌های مورد بررسی، (کمی، کیفی، آمیخته)، مشخص شد؛ رویکردهای کمی (۴۹ درصد) و کیفی (۳۳ درصد) بیشترین استفاده را داشته‌اند، همچنین ۱۸ درصد پژوهش‌ها، به صورت آمیخته، انجام شده بودند که این مورد، با نتایج یافته‌های پیشین، از جمله **ضرغامی فرد (۲۰۲۳)**، **ترابی و فتحی (۲۰۲۲)**، **ثنائی‌پور (۲۰۲۱)**، **ایمانی و همکاران (۲۰۱۸)** و **ژائو (۱۹۹۱)** همسو است که عمدتاً، به دیدگاه اثبات‌گرایی، تأکید داشته‌اند. این در حالی است که بیشتر پژوهشگران، اعتقاد دارند روش‌های پژوهش کیفی، درک عمیق‌تری، نسبت به سایر روش‌های پژوهش، در علوم اجتماعی دارند؛ بنابراین می‌توان، برای مطالعه رفتارهایی که در شرایط طبیعی، درک می‌شوند از روش‌های کیفی، استفاده کرد.

یافته‌های این پژوهش، با نتایج پژوهش **ترابی و فتحی (۲۰۲۲)** که در فصلنامه مدیریت سازمان‌های دولتی، تحت عنوان تحلیل محتوای پژوهش‌های مجله مدیریت سازمان‌های دولتی، انجام شده در شاخص‌های رشته تحصیلی نویسندگان مسئول، روش‌شناسی، ابزارهای جمع‌آوری داده‌ها، و تا حدودی

تفکیک کلی موضوعات مقاله‌ها، مشابهت دارد، اما یافته‌های جدید این پژوهش، شامل تعداد نویسندگان همکار، پراکندگی جغرافیایی، سهم موضوعی آثار، در دو حوزه اصلی مورد پژوهش، روش‌های تحلیل داده‌ها، و نوع پژوهش، شناسایی شدند. همچنین پیشنهادها کاربردی جدید نیز، ارائه شد.

ابزار جمع‌آوری داده‌های بیشتر پژوهش‌ها، پرسشنامه بوده است (۵۹ درصد)، در رده دوم، روش‌های کیفی (۳۴ درصد) در پژوهش‌ها استفاده شد، که می‌توان اذعان داشت، نتایج این پژوهش، با یافته‌های پیشین، از جمله **ثنائی‌پور (۲۰۲۱)**، **محمدعلی سرلک (۲۰۱۸)**، **اینگستواب (۲۰۱۵)** و **هورتن و هاوکینز (۲۰۱۰)** همسو است. به باور صاحب‌نظران، پژوهشگران، باید همه شیوه‌های گردآوری داده‌ها را، ارزیابی کرده و متناسب با سؤال‌ها و اهداف پژوهش، بهترین شیوه را انتخاب نمایند (Danacifard, 2017).

در مورد روش تحلیل داده‌ها، روش تحلیل داده‌های بیشتر مقاله‌ها، مدل‌سازی معادلات ساختاری با ۱۹ درصد است. مدل‌سازی معادلات ساختاری، به بررسی مجموعه‌ای از روابط وابستگی، به طور همزمان، می‌پردازد. استفاده از این روش، زمانی مفید خواهد بود که یک متغیر وابسته، در روابط وابستگی بعدی، تبدیل به یک متغیر مستقل، شود. از این شیوه، در حوزه‌های مختلف علوم، از جمله، علوم اجتماعی، مدیریت، جامعه‌شناسی و... استفاده می‌شود. جذابیت این شیوه در این حوزه‌ها، به دو دلیل عمده است؛ ۱. در مواجهه با روابط چندگانه، هم زمان روش مستقیمی، به دست می‌دهد که کارایی آماری دارد. ۲. توانایی این شیوه، در ارزیابی روابط، به طور همه‌جانبه، سبب شده است که پژوهش، از تحلیل اکتشافی، به تحلیل عاملی، انتقال یابد، این انتقال، سبب شده تا نگرش، منظم‌تر و کلی‌تری از مسائل، نمایان شود (Sharepour, 2001)، اگر چه این روش، از محبوبیت زیادی برخوردار است، اما چالش‌هایی دارد که بهره‌مندی از مزایای آن، زمانی امکان‌پذیر است، که از آن به درستی استفاده شود (Mirtaghian Roodsari, 2019). همچنین در تحلیل داده‌ها، در بخش کیفی، این مقاله‌ها که به صورت روش تحویل محتوا ۱۵ درصد مطرح است، مؤید این است که رویکرد کیفی، می‌تواند بیشتر، در پژوهش‌های مدیریتی، استفاده گردد.

در خصوص سهم موضوعی آثار، ۲۵ درصد مقاله‌ها، در محور اصلی اداره امور توسعه، انجام شده است. یافته‌ها، نشان می‌دهند که پژوهشگران، به دلیل جذابیت موضوع‌ها، در حوزه مقوله اصلی، فرایند توسعه، با سهم ۱۶ درصد، بیشترین فراوانی را دارد. در محور اصلی مدیریت دولتی، پژوهش‌های کمتری، انجام شده است، این خلاء در پژوهش‌های این نشریه، سبب شده است، که هیئت تحریریه نشریه، در خصوص توازن، در پذیرش، مقاله‌ها تجدید نظر نماید.

نتایج این پژوهش، نشان می‌دهد، پراکندگی جغرافیایی پژوهش‌های این نشریه، در دو محور اصلی پژوهش‌ها، به این صورت است که دانشگاه‌های دولتی، در شهر تهران ۴۱ درصد مقاله‌ها، را تشکیل داده است، که ضروری است با تدبیر، سایر مراکز علمی، در استان‌های کشور نیز، در این نشریه، در نظر گرفته شوند.

در خصوص مقاله‌های استخراج شده از رساله دکتری، که یکی از وجه تمایز این پژوهش، با پژوهش‌های پیشین است، در بازه زمانی ۱۳۹۳ تا ۱۴۰۲ در مجموع، تعداد ۱۷ مقاله از رساله دکتری، استخراج شده است، که در سال ۱۴۰۲، بیشترین فراوانی (۵ مورد) را دارد. لازم است که هیئت تحریریه، مقاله‌هایی، که از رساله‌ها استخراج شده است را در اولویت پذیرش قرار دهد.

بر اساس یافته‌های این پژوهش، پیشنهادهای کاربردی زیر را می‌توان ارائه نمود:

۱. با توجه به رسالت اصلی فصلنامه، که مطالعه و ایجاد بینش، در پژوهشگران و مدیران رشته مدیریت دولتی، در دو حوزه اصلی مدیریت دولتی و اداره امور توسعه را دارا است، پیشنهاد می‌شود جهت‌گیری موضوعی مقاله‌های پذیرش شده را، بیشتر به سمت رویکردهای مدیریت دولتی، ظرفیت‌سازی، اخلاق و سلامت اداری، و همچنین تنظیم روابط بین دولتی، سوق داده شود.

۲. از آنجا که جهت‌گیری غالب مقاله‌های این فصلنامه، کاربردی است، پیشنهاد می‌شود پژوهشگران، جهت ایجاد نوآوری، و توسعه علم مدیریت دولتی و خاص، در زمینه‌های اداره امور توسعه مدیریت، به سمت پژوهش‌های اکتشافی و توسعه‌ای، حرکت نمایند.

۳. از آنجا که موضوع‌های جذابی، در حوزه رفتار سازمانی وجود دارد، و پژوهشگران این فصلنامه، از موضوع‌های حوزه رفتار سازمانی مغفول مانده‌اند، با توجه به ایجاد چالش‌های نو، در حوزه رفتار سازمانی، پیشنهاد می‌شود که برای ایجاد تحول و گشایش راه‌های پیش روی، مدیران دولتی و سایر پژوهشگران، به سمت پژوهش در این حوزه، سوق داده شوند.

۴. از آنجا که پژوهش‌هایی که با روش‌های کیفی، انجام می‌شود، قابل تعمیم به جامعه نیست، یعنی نیت تعمیم‌پذیری ندارند، و همچنین پژوهش‌های کمی هم، نمی‌تواند به درستی، عمق علوم اجتماعی را بشکافد، پیشنهاد می‌شود، پژوهشگران، برای تبیین و شناخت بیشتر پدیده‌های مورد پژوهش خود، از هر دو روش، به صورت آمیخته، بهره ببرند.

۵. با بررسی مقالات فصلنامه در این پژوهش، و مشخص کردن تمامی شاخص‌های استفاده شده در آنها، روش‌شناسی، روش نمونه‌گیری و همچنین روش پژوهش مورد استفاده، از نظر هدف، و برخی شاخص‌ها، مشخص شد که نیاز است، در این خصوص، دقت بیشتری انجام شود.

۶. در سال‌های منتهی به ۱۴۰۲ کمترین پژوهش‌ها، در حوزه مدیریت دولتی، و اداره امور

توسعه، در این فصلنامه، پذیرش شده است، حال با توجه به موضوع این فصلنامه، و تغییرات روزافزون در این دو حوزه اصلی، انتظار می‌رود که رویکرد پذیرش فصلنامه، اصلاح گردد.

۷. عمق پژوهش‌های دانشجویی زیاد نیست، که این امر، با توجه به بررسی‌های انجام شده، از مقاله‌های این فصلنامه، در بازه مذکور، نشان داده شد، که اکثر پژوهش‌ها، دانشجویی هستند، که باعث گسترش کمتر علوم، در حوزه مدیریت دولتی، شده است، بنابراین پیشنهاد می‌شود، برای افزایش عمق پژوهش‌ها، و کاربردی شدن پژوهش‌ها، با پژوهشگران در حوزه صنعت، و پژوهشکده‌های صنعتی، بیشتر ارتباط برقرار شود.

۸. با اعتقاد به پیشنهاد ۷، مقاله‌های مستخرج شده از رساله‌های دکتری، به دلیل ارتباط با استادان راهنما و مشاوران پروژه، پژوهش‌ها، دارای عمق بیشتری نسبت به سایر کارهای دانشجویی هستند، که متأسفانه این فصلنامه، کمترین پذیرش را، در سال‌های قبل، داشته است و فقط در سال ۱۴۰۲ تعداد ۵ مقاله، پذیرش شده است، بنابراین پیشنهاد می‌شود، نسبت به پذیرش این گونه مقاله‌ها، تجدید نظر، صورت گیرد.

۹. با توجه به رسالت اصلی نشریه فرایند و توسعه، که مشاوره به دولت، درخصوص بودجه است، پیشنهاد می‌شود روی موضوع‌هایی که در حوزه سیاست‌های برنامه و بودجه، در برنامه توسعه هفتم است، بیشتر تمرکز شود و از رساله‌های دکتری و پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد، حمایت گردد.

۱۰. با توجه به اهمیت نظریه‌ها و مباحث نوین، در مدیریت دولتی، مانند مسائل اخلاقی، و مسئولیت‌های اجتماعی در سازمان‌ها، امید است این نشریه نیز، در آینده بیشتر به این عناوین، بپردازد.

اظهاریه قدردانی

نویسندگان این پژوهش، نهایت قدردانی و سپاس ویژه خود را، از همکاری مشارکت‌کنندگان، حمایت فکری داوران ناشر، و ویراستار علمی و ادبی فصلنامه فرایند مدیریت و توسعه، اعلام می‌کنند.

منابع

Ariati, C., Anzani, V., Juandi, D., & Hasanah, A. (2022). Meta-Analysis Study: Effect Of Realistic Mathematics Education Approach On Student's Mathematical Literacy Ability. *AKSIOMA: Jurnal Program Studi Pendidikan Matematika*, 11(4), 2953-2963. <https://www.doi.org/10.24127/ajpm.v11i4.6182>

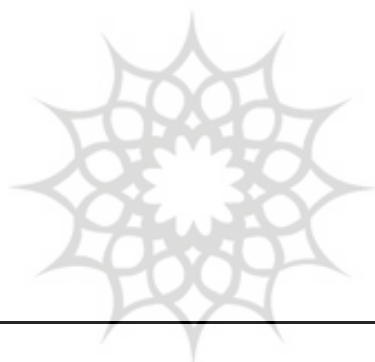
- Abdolhamid, Mehdi, Esmaeili Givi, Mohammad Reza and Bagherzadeh Sesari, Seyed Mohammad Reza (2019), Providing quality improvement solutions, *Organizational Behavior Studies*, 120 - 165, (2) 12. (in Persian)
- Azizi, Shahriar and Farhikhte, Fatemeh (2013), Content Analysis, Correspondence and Trend of Marketing Theses in Selected Universities in Tehran, *Journal of Business Management*, 5 (17). (in Persian)
- Adams, G. B. & White, J. D. (1994). "Dissertation research in public administration and cognate fields: An assessment of methods and quality". *Public Administration Review*, 54(6), 565-576. <https://www.doi.org/10.2307/976677>
- Bell, E., Bryman, A., & Harley, B. (2018). *Business research methods*. Oxford university press.
- Barnett-Page, E., & Thomas, J. (2009), "Methods for the synthesis of qualitative research: a critical review". *BMC Medical Research Methodology*, Vol.9, No.59. <https://www.doi.org/10.1186/1471-2288-9-59>
- Creswell, J. W., & Clark, V. L. P. (2017). *Designing and conducting mixed methods research*. Sage publications.
- Cooper, R. D., Schindler, S. P., & Sun, J. (2006). *Business Research Methods*. Graw. Hill companies 9th edition
- Cleary, R. E. (2000). "The public administration doctoral dissertation reexamined: An evaluation of the dissertations of 1998". *Public Administration Review*, 60(5), 446- 455. <https://www.doi.org/10.1111/0033-3352.00107>
- Derun, T. (2022). Features of Professional Training of Specialists in the field of Public Governance and Administration. 2.211-234, 12. <https://www.doi.org/10.26565/1727-6667-2022-2-05>
- Danaeifard, Hassan; Alvani, Mehdi; Azar, Adel (2004), *Methodology of Quantitative Research in Management, Comprehensive Approach*, Tehran: Saffar, Ashrafi. (in Persian)
- Danaeifard, H., Alvani, M., and Adel Azar (2019). *Qualitative Research Method in Management: A Comprehensive Approach*, Tehran: Saffar Publications. (in Persian)
- Delavar, Ali (2011), *Theoretical and Practical Foundations of Research in the Humanities and Social Sciences*, Tehran: Roshd, 9th edition. (in Persian)
- Denhardt, R. B. (1984). *Theories of Public Administration*. Pacific Grove, California: Brooks/Cole Publishing Co.
- Echeverria, M., Stuart, D., & Blanke, T. (2017). Medical theses and derivative articles: dissemination of contents and publication patterns. *Scientometrics*, 102, 559-586. <https://www.doi.org/10.1007/s11192-014-1442-0>
- Edwards, M., Davies, M., & Edwards, A. (2009). What are the external influences on information exchange and shared decision-making in healthcare consultations: a

- Meta synthesis of the literature?. *Journal of Patient education and counseling*, 75(1), 37- 52. <https://www.doi.org/10.1016/j.pec.2008.09.025>
- Eskandari, Ebrahimi, & Yazdani. (2025). Validation of meta-synthesis research with emphasis on the Canqual validation method. *Methodology of Humanities*, 31(123), 57-81. <https://www.doi.org/10.30471/mssh.2025.10872.2633>
- Ferdowsi, Shahram, Pourmolaei, Fatemeh, Hajipour, Bahman, and Babaei Farajabad, Mahdieh. (2019). Trends in Marketing Research in Iran: A Study of Myopia in Methods. *Management Research in Iran*, 23(2), 183-199. (in Persian)
- Farazmand, A. (1996). Development and Comparative Public Management: Past, Present, and Future. *Public Management Quarterly*, 343-364. (in Persian)
- Ghochani, M. (2017). Network Governance Model with Innovation Process with Development Approach, Case Study: Cyberspace Security Research Institutes, PhD Thesis, Allameh Tabatabaei University, Tehran. (in Persian)
- Gustafson, D., & Woodworth, C. (2014). Methodological and ethical issues in research using social media: a metamethod of Human Papillomavirus vaccine studies. *Medical Research Methodology*, 14 (127). <https://www.doi.org/10.1186/1471-2288-14-127>
- Hernández, J. G. V., Pérez, O. E. A., & Rangel, A. C. (2016). A review of research methods in strategic management. What have been done and what is still missing. *Journal of Knowledge Management, Economics and Information Technology*, 6(2), 1-42.
- Horton, E.G. & Hawkins, M. A. (2010). "A Content Analysis of Intervention Research in Social work doctoral dissertations". *J Evid Based Soc Work*, 7(5), 377-86. <https://www.doi.org/10.1080/15433710903344066>
- Huque, A.S. (1996). Administering the Dragons: Challenges and Issues. https://www.doi.org/10.1007/978-1-349-24873-5_1
- Imani, Hossein, Abdollahzadeh, Amirhossein, Pourezat, Ali Asghar. (2018). Content analysis of research in the quarterly journal of public administration of the University of Tehran. *Public Administration* 414- 387, (3) 10. (in Persian)
- Ingstrup, M. (2015). A meta-method analysis of qualitative research examining positive youth development through sport. *Journal of Exercise, Movement, and Sport (JEMS)*.
- Johnston, J. (2015). Public administration: Organizational aspects. *International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences*, 2nd edition, 19, 521-525. <https://www.doi.org/10.1016/B978-0-08-097086-8.73057-1>
- Khastar, H.; Ghaffari; Pour-Ezzat, A. A.; Vahidari, A. (2011), A study on master's theses in public administration in terms of subject and method:

- A case study of the University of Tehran, *Iranian Journal of Management Sciences*, 6(21): 105-122. (in Persian)
- Lambert, E., Deyganto, D.O., & Badamasi, S. (2024). Revitalizing Public Administration: Transformative Solutions for Addressing Mankind's Governance Challenges. *Qeios*. <https://www.doi.org/10.32388/N6SWAF>
- Liu, Z. (2022). Data Freshness in Information-update Systems: Modeling, Scheduling, and Tradeoffs. *ACM SIGMETRICS Performance Evaluation Review*, 51, 46 - 49. <https://www.doi.org/10.1145/3639830.3639849>
- Lane, J.E. (2005). *New Public Management*. London: Routledge
- Peters, B.G., & Thynne, I. (2022). The Oxford Encyclopedia of Public Administration <https://www.doi.org/10.1093/acref/9780190854454.001.0001>
- Patterson, B., Thorne, S., Calnan, C., & Jillings, C. (2001). Meta-study of qualitative health research: a practical guide to meta-analysis and metasynthesis. California: Sage. <https://www.doi.org/10.4135/9781412985017>
- Prizzia, R. (2001). Principles of Public Administration Study Guide.
- Rahnavard, F., Ezzatabadipour, H., Zahedi, S.M. (2022). Developing a framework for professionalizing managerial jobs in the Iranian public sector. *Public Service Management Studies*, 1(2), 87-114. (in Persian)
- Rahnavard, F., (2020). Organizational Black Hole Theory, *Management and Development Process*; 33 (1): 56-27. (in Persian) <https://www.doi.org/10.29252/jmdp.33.1.27>
- Rahnavard, F., & Mohebi Deligani, M. (2016). The Effects of Globalization on Public Administration in Iran. *Public Administration, in Iran Journal of Public Administration*, 8(3), 415-436. (in Persian)
- Ronau, R.N., Rakes, C.R., Bush, S.B., Driskell, S.O., Niess, M.L., & Pugalee, D.K. (2014). A Survey of Mathematics Education Technology Dissertation Scope and Quality. *American Educational Research Journal*, 51, 1006 - 974. <https://www.doi.org/10.3102/0002831214531813>
- Raadschelders, J. C., & Lee, K. H. (2011). Trends in the study of public administration. Empirical and qualitative observations from Public Administration Review, 2000-2009. *Public Administration Review*, 71(1), 19-33. <https://www.doi.org/10.1111/j.1540-6210.2010.02303.x>
- Raadschelders, Jos C. N. (1999). A Coherent Framework for The Study of Public Administration. *Journal of public Administration Research and Theory*. 9,20, 281-303. <https://www.doi.org/10.1093/oxfordjournals.jpart.a024411>
- Safa, Azadeh, Faghihi, Abolhassan, Memarzadeh Tehran, Gholamreza. (2023). Content analysis of doctoral theses in public administration in universities of the country: Tarbiat Modares, Tehran, 41. Allameh Tabatabaei and Azad Islamic Sciences and Research Branch (2001-2017). *Quarterly Journal of*

- the Iranian Management Sciences Association*, 18(70), 1-30. (in Persian)
- Sarlak, Mohammad Ali (2018). Identifying and classifying the topics of doctoral theses of public universities in the field of public administration during the period 2011 to 2017 based on the three-tier model. *Management of Public Organizations*, No. 1 (25th issue), 123-132. (in Persian)
- Sugimoto, C.R. & Robbin, A. (2017). Examining the Evolution of the Field of Public Administration through a Bibliometric Analysis of Public Administration Review. *Public Administration Review*, 77, 496-509. <https://www.doi.org/10.1111/puar.12737>
- Sadeghi, Amir; Meshbaki Esfahani, Asghar; Kardanaeij, Asadollah and Khodadad Hassani, Seyed Hamid (2015), Trends in Islamic Management Research in Iran (Case Study: Scientific-Research Articles from 2001 to 2015), *Scientific-Research Quarterly of Islamic Management*, (4) 23: 101-131. (in Persian)
- Sanaeipour, Hadi (2011), Evaluation and Analysis of the Methodology of Entrepreneurship Studies in Tourism: A Forward-Looking Approach, *Quarterly Journal of Humanities Methodology*, 27 (108): 1-17. (in Persian)
- Seyedin, M. and Bab Alhavaji, F. (2009), Content analysis of master's theses in library and information science at Islamic Azad University, branches of North Tehran, Tehran Research Sciences, Ahvaz Research Sciences and Hamadan in the years 1993-2007, *Payam-e-Keitaq*, 15(1): 95-121. (in Persian)
- Sharepour, Mahmoud (2001), Structural Equation Modeling (SEM): Introduction to the Applications of LISREL in Social Research, *Quarterly Journal of Social Sciences*, 8 (13-14): 204-231. (in Persian)
- Simon HA. (1979). Rational decision making in business organizations. *The American Economic Review*, 69(4):493-513.
- Taherpour Kalantari Habibollah, Pedroud Asadollah (2023), Identifying the principles governing the establishment of the citizenship charter in Iranian government agencies, *Management and Development Process*; 36 (3): 24-3. (in Persian) <https://www.doi.org/10.61186/jmdp.36.3.3>
- Torabi, Mohsen and Fathi, Mohammad Reza (2022), Analysis of Tourism Research Articles in Iran, *Journal of Social Studies of Tourism*, (13) 13. (in Persian)
- Tahmasebi, Reza (2021). An Introduction to Governmental Theories, Tehran: Samt Publications. (in Persian)
- Tayebi Abolhasani, Seyed Amirhossein, Daneshvar Deylami, Mohammad Reza and Khashaei Varnamkhasti, Vahid (2019), Advances in Academic Research in the Field of Strategy, *Strategic Management Quarterly*, (1)40: 71-105. (in Persian)

- Torabi, Mohsen and Fathi, Mohammad Reza (2021), Analysis of Tourism Research Articles in Iran, *Journal of Social Studies of Tourism*, (13) 13. (in Persian)
- Torabi, Mohsen and Fathi, Mohammad Reza (2012), Content analysis of research in the field of human resource management, *Quarterly Journal of Human Resource Management and Support*, 87-108. (in Persian)
- Torabi, Mohsen and Fathi, Mohammad Reza (2011), Content Analysis of Research in the Journal of Government Organization Management, *Quarterly Journal of Government Organization Management*, (4) 9: 55-66. (in Persian)
- Theodoulou, S.Z., & Roy, R.K. (2016). Public Administration: A Very Short Introduction. <https://www.doi.org/10.1093/actrade/9780198724230.001.0001>
- Van de Walle, S., & Van Delft, R. (2015). Publishing in public administration: Issues with defining, comparing, and ranking the output of universities. *International Public Management Journal*, 18(1), 87-107. <https://www.doi.org/10.1080/10967494.2014.972482>
- Wengert, E.S. (2022). The Study of Public Administration. *American Political Science Review*, 36, 313 - 322. <https://www.doi.org/10.2307/1947890>
- Mirtaghian Roudsari, Seyed Mohammad (2019), Pathology of the Application of Structural Equations in Iranian Tourism Research, *Tourism and Development*, 8(3): 124-146. (in Persian)
- Waldo, Dwight. (1965). The Study of Public Administration, New York: Random House. *Journal of advanced nursing*, March 2006.
- Yongjie, L., & Yuemeng, X. (2022). Will Academic Publication Improve the Quality of Doctoral Dissertation? Language, *Education and Culture Research*. <https://www.doi.org/10.22158/lecr.v2n1p48>
- Zarghami Fard, Mojgan, Razmand, Maryam, Behboodi, Mohammad Reza. (2022). Meta-study of research in the Quarterly Journal of Organizational Behavior Studies. *Organizational Behavior Studies*, 100 - 65, (1) 12. (in Persian)
- Zimmer, Iela. (2004). Qualitative meta-synthesis: a question of dialoguing with texts.
- Zhao, S. (1991). Metatheory, Metamethod, Meta-Data-Analysis: What, Why, And How?. *Sociological Perspectives*, 34: 377-390. <https://www.doi.org/10.2307/1389517>

نحوه ارجاع به مقاله:

امیدی، علی، و شریعت‌نژاد، علی (۱۴۰۴). فرامطالعه پژوهش‌های فصلنامه فرایند مدیریت و توسعه. *فرایند مدیریت و توسعه*، ۳۸(۱)، ۱۹۵-۱۶۱.

Omidi, A., & Shariatnejad. A., (2025). A Meta-Study of Researches in the Management and Development Process Quarterly. *Management and Development Process*, 38(1). 161-195.

DOI: [10.52547/jmdp.38.1.161](https://doi.org/10.52547/jmdp.38.1.161)

Copyrights:

Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to Management and Development. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited

